

vertaling werd gepubliceerd.

Of en in hoeverre Ackermans zijn boek als een vervolg op deze studie ziet (en op onderdelen de structuur van dat boek heeft overgenomen), is niet geheel duidelijk. Vast staat wel dat hetgeen nu ter tafel ligt, het resultaat is van een opdracht van het bestuur van de Nederlandse provincie van de congregatie. Overigens lag aan het boek van Eijt ook een opdracht van de beide betrokken congregaties ten grondslag. Anders dan dat bij Eijt het geval was, laat Ackermans zijn verhaal lopen tot ongeveer 1975. Daardoor wint zijn boek ontegenzeggelijk aan spanning: nu wordt immers niet alleen de uitbouw van de Nederlandse provincie, hoofdzakelijk tot een onderwijsvereniging, besproken, maar ook de afbouw daarvan – de auteur spreekt zelf van de ‘voltooiing’ van de historische opdracht – alsmede de soms niet altijd even gelukkige wijze waarop de leiding van de congregatie hierbij te werk ging.

Ackermans is op de hoogte van de meer recente theorievorming inzake vrouwengeschiedenis (vgl. p. 15 en 16), maar toont zich wat behoedzaam waar het de toepassing ervan betreft (vgl. p. 119-121). In zijn verhaal ligt de nadruk op de diverse apostolaatsactiviteiten van de Nederlandse provincie van de congregatie, de – voorgehouden – spiritualiteit, de interne structuren en gezagsverhoudingen alsmede de veranderingen die hierin in de loop der jaren werden aangebracht, het recruiterspatroon, de fluctuaties in het ledenbestand en het stichtingsbeleid alsmede het vormingstraject dat de aanstaande zusters moesten doorlopen.

Ackermans typeert de Franciscanessen van Heythuysen terecht als een onderwijscongregatie; de vorming van de vrouwelijke jeugd stond centraal. Hieraan ondergeschikt waren de activiteiten op het terrein van bejaarden- en ziekenzorg. Wat hierover wordt verhaald, heeft het karakter van een soms wat rommelige opsomming van feiten, waarbij klaarblijkelijk alle vestigingen en werkzaamheden aan de orde moesten komen. Daarbij valt op dat de auteur nogal eens vanuit het bestuursperspectief schrijft. Typerend hiervoor is bijvoorbeeld de wijze waarop hij ‘het bejaardenprobleem’ in de congregatie behandelt (p. 291 e.v.). In hoeverre hij zich

ten aanzien hiervan maar ook bij andere kwesties heeft laten ‘corrigeren’ door de informatie die werd verkregen tijdens de interviews die met ruim 50 zusters werden gehouden, is niet geheel duidelijk. Enigszins opmerkelijk is bijvoorbeeld, hetgeen wordt opgemerkt over de rol van de overste, vooral in de kleinere gemeenschappen (p. 304).

Hierboven werd al even gezinspeeld op het beeldmateriaal dat ook door Ackermans is gebruikt. Bijzonder treffend is de foto op de omslagpagina: een stoet zusters, in de wereld want – bij gelegenheid van een jubileum – op weg van klooster naar kerk, maar tegelijkertijd afgescheiden van die ‘wereld’ door twee rijen bruidjes; terzijde de vrouwen: voormalig ‘object’ van de onderwijsactiviteiten van de zusters.

Tot slot nog enkele meer algemene opmerkingen bij deze helder geschreven boeken, die een goed inzicht bieden in de leefwereld van een specimen van katholieke vrouwencultuur in Nederland dat in de voorbije decennia een sterk stempel heeft gedrukt op de katholieke subsamenleving in haar geheel. Beide auteurs hebben gekozen voor een thematische aanpak. Ackermans verantwoordt deze benadering door in verband met ‘zijn’ congregatie te spreken van ‘een statische gemeenschap’, althans wat de periode tussen 1900 en 1960 betrof (p. 14). Deze thematische aanpak blijkt voor de periode tot ongeveer 1960 inderdaad bruikbaar en ook overtuigend. Voor de ook door Ackermans behandelde meer recente decennia, waarin zich zowel binnen de congregatie als daarbuiten diep ingrijpende veranderingen hebben voorgedaan die het leven van de afzonderlijke zusters sterk hebben beïnvloed (voor Eijt een reden om te stoppen rond 1940), zijn de nadelen van deze opzet echter groter dan de voordelen. Daarom was een synthetiserende bestandsopname van de Nederlandse provincie als werk-, maar vooral leefgemeenschap in de nu te beknopte epiloog, waarin ook nog eens, zij het zeer summier, enkele lijnen worden doorgetrokken tot in de jaren negentig, op zijn plaats geweest.

De vrouwengemeenschappen, wier opvattingen, waarden en mentale constructies alsmede de verwoording daarvan in een bepaald vocabulaire (Ac-